

REGISTER GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Objectgegevens

Provincie: Noord-Holland

Gemeente: Den Helder

Plaatselijke aanduiding: Middenweg 176, Den Helder

Kadastrale aanduiding: gemeente Den Helder, sectie E, nummer 9789

Bescherming: gemeentelijk monument

Oorspronkelijke functie: station

Huidige functie: station

Datering: 1957-1958

Architect: G. J. van der Grinten

Afbeelding 1: Luchtfoto (2020), ligging van het stationsgebouw

Afbeelding 2: Vooraanzicht stationsgebouw (2021)

Geschiedenis

Het stationsgebouw bevindt zich in het huidige centrumgebied van Den Helder. Toen het spoor in 1865 werd aangelegd, werd het geplaatst tussen de Rijkswerf Willemsoord en Oud Den Helder, tot ongeveer ter hoogte van het Koningsplein. De stad groeide echter dusdanig,

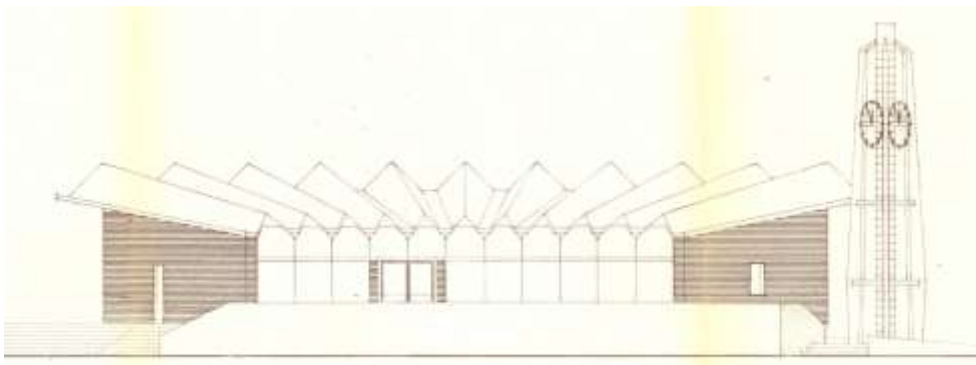
dat het spoor als een barrière werd gezien. Vóór de oorlog werd er dus al gedacht om het station zuidelijker te plaatsen. Ook de vervallen staat waarin het 19de-eeuwse station verkeerde was een reden waarom er over vernieuwing werd gesproken.

In 1946 presenteerde stedenbouwkundige Wieger Bruin een plan voor de wederopbouw van Den Helder. In dit plan speelde het nieuwe station een belangrijke rol: het werd als centrale markering geplaatst met daaromheen een plein vol voorzieningen, zoals een schouwburg, gemeentehuis en postkantoor. Uiteindelijk is dit plan niet volledig uitgevoerd zoals Wieger Bruin had bedacht wegens geldgebrek bij het Rijk, de gemeente en de Nationale Spoorwegen.

Afbeelding 3: De opening van het nieuwe station (1958). Bron: Helderse Historische Vereniging.

Het huidige station werd in 1956-1957 ontworpen door G.J. van der Grinten, architect in dienst van de Nederlandse Spoorwegen. De bouw was gereed in 1958, zo'n 250 meter zuidelijker dan de voorganger. Het station was het eerste gebouw in het nieuw ontworpen naoorlogse centrum van Den Helder. Het bijzondere gebouw wekt maritieme associaties op vanwege de boegvormige voorzijde van het gebouw, de patrijspoortjes-achtige vensters in het vouwdak en de klokkentoren die aan een lichtbaken doet denken.

Afbeelding 4: Oorspronkelijk ontwerp stationsgebouw, zijgevel (1956)

Afbeelding 5: Oorspronkelijk ontwerp stationsgebouw, voorgevel (1956)

Beschrijving

Het station is als belangrijke spil gelegen te midden van het naoorlogse nieuw ontworpen centrum van Den Helder. Het bouwwerk bestaat uit een stationsgebouw met los daarvan een aparte, opengewerkte betonnen klokkentoren.

Het station staat op een bijenraatvormige plattegrond. Naar de stad toe zijn twee schuine gevels geplaatst, naar het perron toe eveneens twee schuine gevels en aan de zijkant een oost- en een westgevel. Er is sprake van één bouwlaag en een flauw hellend samengesteld dak dat in het midden een waaivorm bezit. Het hoogste deel van het dak ligt aan de stadkant, het laagste aan de perronkant van het station.

De klokkentoren staat aan de noordoostzijde van het station, links voor de voorgevel. De klokkentoren is voorzien van een vierkante schoorsteen als middenspil. Daaromheen staan drie geknikte betonnen pijlers, die met de schoorsteen verbonden zijn door vier horizontale verbindingstukken. Aan twee van de drie zijden is een uurwerk bevestigd.

Afbeelding 6: Westelijke zijgevel en klokkentoren (2021)

Afbeelding 7: Oostelijke zijgevel (2021)

De voorgevel (noord) vormt de entree naar de stad. Het is een tweeledige, gesloten bakstenen gevel, die in het midden op een knik samenkomt. De gevel loopt naar het midden toe qua hoogte op, zodat hij bij de knik op zijn hoogst is. In dat midden bevindt zich in een dieper terug gelegen glazen portaal, de hoofdentree van het station, aan de bovenzijde gemarkeerd door een betonnen luifel. Daarboven een dubbel, geknikt venster. Er bevindt zich een klein venster aan de linkerzijde van de entree, deze is dichtgezet.

De achtergevel (zuid) naar het perron toe is vrijwel identiek aan de voorgevel, met gesloten bakstenen hoofdgevels en een centrale glazen entreepartij. De betonnen luifel die ook hier in de entreepartij aanwezig is draagt de vensters daarboven, waardoorheen het waaivormige dak met ronde openingen goed zichtbaar is. De zijgevels (oost en west) bevatten tien verticale panelen met vensters, waarboven de waaivormige afsluiting van het dak zichtbaar is. Een deel van deze vensters is dichtgezet.

Het interieur bezit bijna geen waardevolle onderdelen. Alleen het speelse effect van het waaivormige dak met de ronde openingen is bijzonder; dit onderdeel is architectonisch van belang.

Afbeelding 8: Waaivormig dak met ronde openingen (2021)

Afbeelding 9: Detail zijgevel (2021)

Redengevende omschrijving

Bij de waardering zijn de criteria gebruikt zoals beschreven in de standaard voor het waarden van bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Cultuurhistorische waarden

Het station van architect G.J. van der Grinten uit 1957 is van algemeen cultuurhistorisch belang als voorbeeld van wederopbouwarchitectuur. Als onderdeel van de naoorlogse stedenbouwkundige aanleg van Wieger Bruin, is er tevens sprake van een historische waarde.

Situationele waarden

Het station maakte deel uit van het stedenbouwkundige plan van Wieger Bruin, en werd in gezamenlijkheid met onder andere het postkantoor en het plein bedacht. De relatie met deze elementen is nog steeds zichtbaar, waardoor het station situationele waarde heeft.

Architectuurhistorische waarden

Het gebouw bezit architectuurhistorische waarde vanwege de typische jaren '60 kenmerken: de losstaande en opengewerkte betonnen klokkentoren, het waaiervormige dak en de kenmerkende ronde openingen daarin.

Gaafheid/herkenbaarheid

De belangrijkste elementen van het station zijn nog gaaf en overeenkomstig het oorspronkelijke ontwerp van G. J. van der Grinten. Daardoor is het station nog steeds herkenbaar als stationsgebouw.

Zeldzaamheid

Het stationsgebouw in Den Helder is een uniek gebouw: het wijkt af van het type stationsgebouwen dat in diezelfde periode is gebouwd. Heel bijzonder zijn de elementen die een associatie hebben met de Marine: de boegvormige voorzijde van het gebouw, de patrijspoortjes-achtige vensters in het vouwdak en de klokkentoren die aan een lichtbaken doet denken.

Bronnen

- Bouwtekeningen archief gemeente Den Helder
- Crimson Architectural Historians. "De Collectie: Cultuurhistorische visie naoorlogse stationsgebouwen." (2006-2007)
- Lansink, V. M. "Spoorwegstations: Categorieel Onderzoek Wederopbouw 1940-1965." *Rijksdienst voor de Monumentenzorg*. (2004)
- Van Breugel, A. "De Wederopbouw van Den Helder, 1945-1970." (2012).

Auteurs

Anita van Breugel (2012), aanvullingen door Inge Kalle-den Oudsten (2021)